



Jaarverslag Voedseltuin 2017

# Samen ondernemen voor een groene, gezonde en duurzame stad



Rotterdam, 26 februari 2018



## Inhoud

1.	Inleiding.....	3
2.	Profiel van de organisatie .....	4
2.1	Algemeen .....	4
2.2	Organisatiestructuur en bestuur .....	4
2.3	Kansen, risico's en onzekerheden .....	5
3.	Beleid, inspanningen en prestaties.....	5
3.1	Voedselpark.....	5
3.2	Voedselcirkels.....	5
3.3	Biomeiler .....	6
3.4	ContainerHome .....	6
3.5	Ketensamenwerking .....	6
3.6	Educatieve tuin De Enk.....	7
3.7	Pluspunt Rotterdam .....	7
4.	Oogst, vrijwilligers en activiteiten op de tuin .....	8
4.1	Oogst van de tuin .....	8
4.2	Vrijwilligers op de tuin.....	11
4.3	Activiteiten op de tuin .....	12
5	Financiën .....	13



# 1. Inleiding

Welkom bij Voedseltuin Rotterdam!

Al zeven jaar produceert de stichting duurzaam geteelde seizoensgroenten. Vóór en dóór mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en een kleine portemonnee. De Voedselbank is nog steeds onze grootste afnemer, maar steeds vaker weten zorginstellingen ons te vinden. De laatste jaren zijn we als stichting gegroeid; van een kleinschalig voedselinitiatief op een gedempte haven tot maatschappelijke organisatie met meerdere activiteiten. Naast duurzame voedselproductie richten we ook op de aanleg van een Voedselpark (een groene long in ontwikkelgebied Merwe Vierhavens), de bouw van een duurzaam Containerhome (een mooie plek voor educatie, ontmoeting, ontwikkeling en onderzoek) en de ontwikkeling van een duurzame voedselketen *voor iedereen*.

Dit jaarverslag blikt terug op 2017. Voor onze stichting was het een jaar van investeren. Een mooi jaar waarin we niet alleen grote stappen hebben gemaakt met de ontwikkeling van ons Voedselpark, maar ook een jaar waarin een mooie samenwerking zijn aangegaan met Pluspunt Rotterdam. Daarmee hebben we een prima uitgangspositie gecreëerd voor 2018 en verder.

Erik Sterk, deeltijd directeur

Tineke van der Burg, zakelijk coördinator



## 2. Profiel van de organisatie

### 2.1 Algemeen

Stichting Voedseltuin Rotterdam heeft de volgende doelstelling: het produceren van biologische groente en fruit voor cliënten van de Voedselbank. Medewerkers op de tuin zijn mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en vrijwilligers met groene vingers. Op de tuin wordt zoveel mogelijk gewerkt volgende de principes van de permacultuur. Vanuit die principes geven we vorm en inhoud aan de vier hoofdfuncties van de tuin:

- een voedselproductiefunctie voor mensen met een (hele) kleine portemonnee;
- een leer- en werkfunctie voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt;
- een ontmoetings- en verblijfsfunctie voor gebruikers en bezoekers van het gebied M4H;
- een ontwikkelings- en innovatiefunctie voor maatschappelijke en stedelijke ontwikkeling.

### 2.2 Organisatiestructuur en bestuur

Het onbezoldigde bestuur van de stichting bestaat uit 5 personen.

Het bestuur is in het afgelopen jaar uitgebreid met Mark van de Velde (algemeen bestuurslid) John Hoefnagels (namens stichting Pluspunt Rotterdam, penningmeester) en Yvonne van Strien (namens vrijwilliger van Voedseltuin Rotterdam, algemeen bestuurslid). Zittende bestuursleden waren Erik Sterk (voorzitter), Anton van Genabeek (penningmeester) en Frank Asmus (algemeen bestuurslid). Voorzitter Erik Sterk is op 16 juni uitgetreden. Vanaf 1 oktober is hij parttime directeur voor 4 uur per week. Penningmeester Anton van Genabeek heeft de functie van voorzitter op zich genomen.

De uitvoeringsorganisatie is *'lean and mean'*. Op de tuin werden de vrijwilligers begeleid door Max de Corte en Ragnild Diepens. De begeleidingsformatie op de tuin is 16 uur per week (4 dagen per week 4 uur). De zakelijke coördinatie van de stichting - waaronder externe betrekkingen, subsidiebeheer en fondsenwerving - is in handen van Tineke van der Burg. Haar formatie is 16 uur per week. Voor de ontwikkeling en bouw van het Containerhome is Sven Thorissen aangetrokken voor gemiddeld 0,5 dag per week. Daarnaast zijn er twee assistent-functies met een vrijwilligers ingevuld. Een assistent coördinator op de tuin, ter ondersteuning van Max de Corte en Ragnild Diepens en een assistent conciërge, ter ondersteuning van Tineke van der Burg en het tuinteam.



## 2.3 Kansen, risico's en onzekerheden

In 2017 heeft de stichting door een samenwerking aan te gaan met Pluspunt Rotterdam plus een investering in de fysieke infrastructuur van de tuin (zowel de aanleg van het park als de ontwikkeling van het containerhome) belangrijke stappen gezet naar continuïteit van de bedrijfsvoering. Door samenwerking met Pluspunt is haar inhoudelijke en financiële positie op het terrein van zorg, dagbesteding en hulpverlening versterkt. Door de investering op de tuin wordt het mogelijk om meer en andere inkomsten te verwerven op het terrein van verhuur, educatie, onderzoek en ontwikkeling. Daarmee zijn de kansen van de stichting toegenomen en de risico's verkleind.

## 3. Beleid, inspanningen en prestaties

Onze stichting bestond in 2017 zeven jaar. In die zeven jaar is de wereld van maatschappelijke en stedelijke ontwikkeling sterk veranderd. Op het terrein van maatschappelijke ontwikkeling hebben we onder andere te maken gehad met de komst van de WMO en couleur locale. En op het terrein van stedelijke ontwikkeling zien we dat de ruimte voor organische gebiedsontwikkeling in M4H steeds serieuzere vormen heeft gekregen. In 2017 was het beleid van de stichting vooral gericht op het investeren in de toekomst van de stichting, het investeren in de begeleiding van onze vrijwilligers en het investeren in een groene, gezonde en duurzame stad.

Onderstaand bespreken we kort de belangrijkste inspanningen en prestaties van 2017:

### 3.1 Voedselpark

In 2017 hebben we een flinke stap voorwaarts gemaakt met de uitvoering van het plan 'Van Voedseltuin naar Voedselpark'. Er zijn weer cirkels aangelegd en we zijn gestart met de bouw van ons eigen onderkomen op de tuin: het containerhome. Gemeente Rotterdam heeft in 2017 duurzame verlichting langs het centrale pad aangelegd. De Voedseltuin/park raakte het afgelopen jaar steeds bekender en is mede door het verharde pad toegankelijker geworden voor het publiek. Zo is de tuin opgenomen in een fietsroute door het Merwede 4 Haven gebied. Ook zijn we onderdeel geworden van de Groene Connectie, een groen lint van sociaal-groene initiatieven in Delfshaven die onder andere bijdragen aan gezondheid van bewoners van Delfshaven ([www.degroeneconnectie.nl](http://www.degroeneconnectie.nl)).

### 3.2 Voedselcirkels

In 2017 hebben we 3 voedselcirkels aangelegd. Afgelopen jaar zijn we ook gestart met een adoptieplan van Voedselcirkels door het bedrijfsleven. De stichting biedt bedrijven de mogelijkheid hun MVO gedachte vorm te geven door het adopteren van cirkel. Met een kleine bijdragen ondersteunen zij daarmee het goede doel van onze stichting. De volgende bedrijven hebben gezamenlijk een cirkel

geadopteerd: Groep A, de Urbanisten, HP architecten en Bekkering Adams architecten.  
Komend jaar zijn er alweer twee sponsors gevonden: HIWA en Koppert BV.

### 3.3 Biomeiler

In 2017 hebben we in samenwerking met Arie van Ziel een biomeiler gebouwd. Aan de bouw ervan hebben we een workshop gekoppeld, waar circa 30 mensen aan hebben deelgenomen. Daarmee hebben we ons netwerk van vrijwilligers en geïnteresseerden weer verder uitgebreid.



### 3.4 ContainerHome

In 2017 is gestart met de bouw van een multifunctioneel ContainerHome: een ruimte voor educatie, ontmoeting, ontwikkeling en onderzoek. Een plek die zo duurzaam mogelijk wordt ingericht, met o.a. een helofytenfilter voor natuurlijke waterzuivering, een biomeiler voor verwarming, regenwateropvang en zonnepanelen voor duurzame energie.

### 3.5 Ketensamenwerking

In 2017 hebben we geïnvesteerd in versterking van de samenwerking met ketenpartners op het terrein van WMO, werk & activering (Pluspunt Rotterdam), de gemeente Rotterdam/NME (educatieve tuin De Enk) en ketenvorming met sociaal-groene initiatieven als Pluspunt Rotterdam, Tafel van Zeven, De Munt, Wijkkeuken en Buitenplaats Brienoord.

### 3.6 Educatieve tuin De Enk

Voedseltuin Rotterdam is door de gemeente Rotterdam gevraagd om mee te bouwen aan de vormgeving van een publiek-private samenwerking tussen de gemeente en stichtingen als de onze. De verkenning heeft geleid tot een potentiële samenwerking met de volgende verdeling van functies:

- gemeente/NME: educatiefunctie (voor jongeren) en nutsfunctie (voor ouderen)
- Voedseltuin: voedseltuin, theetuin en ondernemerstuin (met een wijkfunctie)

Vanwege een voorgenomen verzelfstandiging van NME van de gemeente naar een stichting buiten de gemeente, hebben de gesprekken het karakter van een samenwerking tussen twee stichtingen gekregen. Wordt vervolg in 2018.



### 3.7 Pluspunt Rotterdam

De stichtingen Voedseltuin Rotterdam en Pluspunt Rotterdam gaan, zoals eerder aangegeven, intensiever samenwerken om de maatschappelijke participatie van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt te versterken. De stichtingen gaan hun kennis, expertise en faciliteiten intensiever bundelen met het oog op:

- het versterken van de persoonlijke ontwikkeling- en maatschappelijke positie van maatschappelijk kwetsbaren, waaronder mensen met patiënt-, klant- en cliëntervaring in zorg en dienstverlening, mensen een grote afstand tot de arbeidsmarkt en/of mensen met een kleine beurs (individueel niveau);
- het door-ontwikkelen van maatschappelijke zelforganisatie als samenwerkings- en organisatiemodel voor duurzame zorg en dienstverlening (organisatieniveau);
- het ondersteunen van maatschappelijk kwetsbaren bij hun maatschappelijke participatie voor een rechtvaardige samenleving en een inclusieve, groene, gezonde en duurzame stad (stedelijk niveau).

Met deze investeringen in de inrichting van de tuin, de verblijfruimten op de tuin en de begeleiding op de tuin, denkt de stichting goed voorbereid te zijn op de nabije toekomst.

## 4. Oogst, vrijwilligers en activiteiten op de tuin

### 4.1 Oogst van de tuin

Tijdens het hoogseizoen van de oogst konden we ongeveer 400 pakketten wekelijks aanvullen met een verse groente of fruit. De uitdeelpunten van de oogst zijn uitgebreid met werk- en activeringscentrum Pluspunt, de Gaarkeuken van Sjaak en Clara Sies, Isaac en de Schittering en onze vrijwilligers. Zij komen de oogst zelf halen op de tuin en zien waar het vandaan komt. Hierdoor weten wij dat de oogst goed terecht komt en gegeten wordt. Een belangrijke ontwikkeling is dat de Voedselbank en haar uitdeelpunten te maken hebben gekregen met strengere eisen vanuit de voedsel & warenwet. Eén van de gevolgen was dat onze oogst niet langer opgeslagen mocht worden bij de Voedselbank. Anticiperend daarop zijn we in 2017 gaan nadenken over de ontwikkeling van voedselstrippenkaarten die we uitdelen aan gebruikers van de Voedselbank. Hiermee kunnen zij hun groente komen halen op de tuin, zodat ze kunnen zien waar het vandaan komt en wij een relatie met hen kunnen opbouwen. Op de tuin is ook met regelmaat gekookt door de vrijwilligers met groente van de tuin. Ook hebben we wat groente aan de burens, in ruil voor materialen of wederdiensten. Afgelopen is er iets meer groente geoogst omdat we nieuwe cirkels hebben aangelegd. Van sommige groenten hebben we varianten onder één noemer gezet. Bijvoorbeeld snijbonen, sperziebonen etc vallen onder bonen.

Opbrengst in kratten	2014	2015	2016	2017
aalbes				1
aardappelen		2	2	3
aardbeien	4	1	0	
aardpeer	4	9	6,25	3
Amsoi				6.5
andijvie	33	13,5	49,5	50,5
appels			2,5	2
augurk			0,25	1
basilicum				5
bieslook		4,5	8	5
bleekselderij	21	7	7,5	3
bloemkool			3	3
boerenkool	24	27,5	50	15
bonen pronk		1	1	
Bonen snij			3,25	
bonen spek		1	1	
Bonen sperzie	33	4,75	6	15



<b>Bonen tuin</b>	17	1,5	5	
bosui		4	16,75	0,5
bramen				2
broccoli			4	1
courgette	45	25,5	16	25
erwten		0,25	1	1
frambozen	3	1	1	
groene kool		6	0,5	
kervel		0,5	0	
knoflook		1	0,5	2
knolselderij	15	13,5	7,5	4
komkommer		3	1,5	10
Koolrabi		9,5	21	7,5
koolraap				1
Kool rode			0,5	
Koriander		0,75	0,5	1
kouseband		0,5	0	
kruisbes				0,5
kweeper				2
lavas				1
mais		1	2	4
munt			0,5	
paksoi	8	5	29	16
palmkool				2
paprika		4	0	
pastinaak	10	2,5	1,5	3
pepers	2	3,25	0	1
peren				2
peterselie	22	6,75	7	1
peultjes		0,5	0	
pompoen	6	49	10	58
postelein	12	4	2	2
prei	29	19,5	28	35
raapsteel			1	
radijs	6	0,5	2,5	2
rettich		1,5	0,5	
rode biet	20	9,75		12
romanesco kool		0,25		



rozemarijn		1		0,5
rucola		13,25		1
salie		3,25	3	10
savoi kool		0,5		
selderij		9,5		
selderij blad	29	9	4,5	5
Sla (alle soorten)				135,5
sla boter	14	32,5	49,5	
sla roma		4	24	
Sla eikenblad			11,5	
Sla lollo rosso			4	
Sla krul			4	
Sla veld			2	
snijbiet	26	55,5	57	2
spinazie	10	34	22	17
spitskool				2
spruitjes		0,5	1	3
tijm		0,75	1	
tomaten		2,5	1	3
tomaten kers		0,25	0	
venkel	2	10	10	5
Witte kool				3
wortel	26	14,5	9,5	1
Totaal	393	436,5	396,5	429



## 4.2 Vrijwilligers op de tuin

In 2017 hebben er zo'n 50 vrijwilligers structureel gewerkt voor de Voedseltuin. Daarvan zijn er 19 mensen die dit doen in het kader van de tegenprestatie. Zij worden begeleid in het op tijd komen, samenwerken en verantwoordelijkheid nemen. Ook zijn er 20 mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werkzaam als vrijwilliger. De reden dat zij een afstand hebben is divers, de een heeft psychische klachten, de ander kampt met problemen zoals schulden of (ex)verslaving. Daarnaast zijn er nog drie gepensioneerden die een zinvolle dagbesteding vinden op de Voedseltuin, een aantal vrijwilligers die vrijwilligerswerk doen naast hun andere baan en 3 nuggers.

Er zijn ook minder leuke dingen te melden. Zo hadden we in 2017 ook te maken met het overlijden van één van onze vrijwilligers. Hij heeft zijn collega-vrijwilligers op de tuin een bedrag nagelaten, waarmee ze een groot feest konden vieren. Iets anders is dat de begeleidingsvraag van sommige van onze vrijwilligers groter was dan wij met onze minimale bezetting aankonden. Veel van onze vrijwilligers vonden en vinden op de tuin een plek waar ze weer structuur in hun leven krijgen, hun eigen mogelijkheden en talenten weer kunnen ontdekken en ontwikkelen, leren samenwerken en uit hun sociaal isolement komen. Positief is dat we aan onze vrijwilligers zien, wat wordt bevestigd in de regelmatige gesprekken die we met hen voeren, dat ze zich door het werk op de tuin prettiger en gezonder voelen, zichzelf en hun toekomst weer positiever in gaan zien, actiever worden en over het algemeen gelukkiger zijn. In 2017 hebben we een boekje gemaakt met 10 portretten van vrijwilligers om dit in beeld te brengen.

Ook in 2017 hebben we geen campagne hoeven te voeren om vrijwilligers te werven. Met grote regelmaat dienen zich nieuwe geïnteresseerden aan. Onder andere via de site "Rotterdamers voor elkaar". Voedseltuin is bekend bij veel instellingen als een activeringsplaats, zoals de dienst Werk en Inkomen van de Gemeente Rotterdam. Die stuurt met grote regelmaat mensen naar ons. De een komt 1 ochtend in de week en de ander komt 4 dagen per week. Per dag zijn er gemiddeld 15 a 20 mensen aan het werk, gedurende 4 dagen per week. Via Rotterdam Cares hebben we elke maandag studenten die mee komen werken.

Van onze vrijwilligers zijn er twee doorgestroomd naar een betaalde baan, één persoon is weer naar school gegaan, één persoon was langdurig ziek, één persoon is ander vrijwilligerswerk gaan doen en vier personen zijn afgehaakt. Dit jaar hebben we voor het eerst in 7 jaar zelf twee personen helaas weg moeten sturen, omdat zij meer zorg nodig hadden dan wij op dat moment konden bieden.

Alle vrijwilligers hebben deelgenomen aan onze productie tuin en leer tuin. Zij leren over moestuinieren, zaaien en oogsten. Ook hebben zij deelgenomen aan 8 workshop: eetbare bloemen, composteren, teeltplan maken, natuurlijk moestuinieren, natuurlijk plaagbeheer, polyculturen, voedselbossen en permacultuur. Ook hebben 3 mensen een BHV certificaat behaald.



## 4.3 Activiteiten op de tuin

### Voedselproductietuin:

- Organisatie 10 plantenmarkten
- Rondleiding van 6 groepen professionals, studenten en belangstellenden
- 1 zadenruilbeurs
- 1 feest voor de vrijwilligers (ter nagedachtenis van een overleden vrijwilliger)

### Leer- en werktuin:

- Participatie van 50 vrijwilligers en mensen met grote afstand tot de arbeidsmarkt op de tuin
- Organisatie van 8 workshops over tuinieren: 80 belangstellenden
- Natuur en milieueducatie voor 100 basisschoolleerlingen uit de buurt
- 4 studenten begeleid bij onderzoek en afstuderen
- Samenwerking met Pluspunt Rotterdam (intensivering begeleiding)
- Samenwerking met Hogeschool Rotterdam (leerwerkgemeenschap)

### Duurzame stadstuin:

- Aanleg Voedselpark fase 1 (in productie) en ontwikkeling Voedselpark fase 2 (nieuwe grond)
- Vier evenementen op de Voedseltuin: Art week, NL Doet, Fabcity, Code groen: 200 bezoekers
- Hosting van 10 bedrijfsuitjes
- Organisatie 2 open dagen met 50 bezoekers
- Deelname aan 5 bijeenkomsten stadshavens (ontwikkeling van M4H)
- Organisatie van workshop biomeiler met 30 deelnemers + bouw biomeiler
- 4 sponsors voor een voedselcirkel
- 1 BBQ met burens van de tuin
- 1 kerstfeest gevierd met de burens
- 1 succesvolle crowdfundingcampagne gedaan voor het composteerproject.
- Samenwerking met de groene connectie (groen op recept)

### Broedplaats:

- Project Water Sensitive: wateropvang en natuurlijke waterzuivering toiletten Containerhome
- Project Energieneutraal: plaatsing zonnepanelen (donatie van Greenchoice)
- Project Containerhome: bouw van *off the grid* verblijfplaats met meerdere functies
- Organisatie van twee onderzoeksprojecten met studenten van Hogeschool Rotterdam
- Organisatie en uitvoering van werkweek over benutting van groene plekken voor wijk en welzijn in opdracht van de gemeente Rotterdam (Voedseltuin Rotterdam en educatieve tuin De Enk)
- Ontwikkeling plan Buitenschool en Theetuin met Pluspunt Rotterdam
- Start ketenvorming voor duurzame voedselketen met o.a. Tafel van Zeven.

## 5 Financiën

In financiële zin was het een goed jaar.

De opbrengsten (€183.370,-) zijn hoger dan begroot (€139.335,-).

De hogere opbrengsten komen vooral voort uit een tweetal opdrachten die we voor de Gemeente Rotterdam (NME) hebben uitgevoerd voor Educatieve tuin de Enk. Daarnaast hebben we een succesvolle crowdfundingcampagne gevoerd. Ook zijn de inkomsten uit bedrijfsuitjes toegenomen. Bij het Oranjefonds hebben we extra geld geworven voor het Containerhome.



Ook de uitgaven (€ 182.408,-) waren hoger dan begroot (€139.355,-)

De materiaalkosten waren in 2017 hoger dan begroot. Onder andere vanwege het ophogen van de tuin (van Voedseltuin naar Voedselpark). Ook vielen de kosten voor het containerhome hoger uit dan in eerste instantie begroot. Daar hebben we extra geld voor aangevraagd bij het Oranjefonds.

Meer informatie is te vinden in de jaarrekening.

Ondanks de investeringen in de fysieke infrastructuur op de tuin heeft de stichting in financiële zin een stabiel jaar gedraaid.